

Чому решта книжок про Бенксі — це ла*но.

Бо. Вони. Нудні.

Повірте. Я їх не читав. Але це ясно з першого погляду.

Вони провадять ці свої дослідження і таке інше ла*но, тусуються з Бенксі, вилизуючи йому все, до чого дотягнуться, і пишуть свою дурню. Отже, якщо у вас є гроші тільки на одну книжку з тих, які заробляють на імені Бенксі, — то купіть цю, а інші вкрадіть. Але, звичайно, якщо ви зберете їх усі, то будете як справжній фанат. Та в кожному разі найкраще купити саме цю.

CarpetBombingCulture 2012

Мета цієї книжки — задокументувати естетику вуличного мистецтва. Її створено без участі художника й навіть власників самих стін. Як видавці, ми зобов'язані попередити, що не заохочуємо до малювання графіті там, де це заборонено. Тож ми попереджаємо.

Немає жодних доказів того, що автор зображень, вміщених у цій книжці, — художник, відомий як Бенксі. Їх просто використано як твори мистецтва, репрезентативні для його «стилю».

Жодну частину цієї публікації не можна відтворювати або передавати в будь-якій формі чи будь-якими засобами без попереднього дозволу видавця. Будь-яка копія цієї книги, випущена видавцем у м'якій чи твердій обкладинці, продається за умови, що її не можна продавати, позичати, перепродавати, здавати в оренду або іншим чином поширювати без попередньої згоди видавців у будь-якій обкладинці, крім тієї, в якій її видано, і без накладання аналогічної умови, в тому числі висловленої цими словами, на наступного покупця.

Інформація та ілюстрації в цій книзі ґрунтуються на матеріалах, що їх надали видавцю партнери. Хоча для забезпечення точності було докладено всіх зусиль, видавець за жодних обставин не несе відповідальності за будь-які помилки чи упущення. Однак ми охоче розішлемо списки помічених помилок із виправленнями, показаними великими літерами. Авторське право щодо всіх доробків належить авторіві.

Вихідні дані цієї книжки можна подивитися в каталозі Британської бібліотеки.

Вперше опубліковано у Великій Британії у 2012 році
під грифом *Carpet Bombing Culture*, електронна пошта:
books@carpetbombingculture.co.uk
© Pro-Actif Communications

Укладач і редактор: Ґері Шоув (Gary Shove)

Автор тексту: Патрік Поттер (Patrick Potter)

Дизайн оригіналу: Лі Крачлі (Lee Crutchley)

Надруковано на природному перероблюваному матеріалі
(тобто на папері).

ХТО ХОЧЕ СКАЗАТИ, ЩО КНИЖКИ ПРО БЕНКСІ ВЖЕ НЕ ТІ,
ЩО КОЛИСЬ, СТАВАЙТЕ В ЧЕРГУ ТУТ.

БЕЗ-ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Коли компанія *Carpet Bombing Culture* запропонувала мені написати цю книжку, я спробував заховатися. Вони знайшли мене зі зграєю мисливських фреток у бедуїнському селі в серці марокканських гір, де я переховувався, заробляючи собі на черствий окраєць тим, що розважав місцевих чоловіків танцями при світлі вогнища. Мене чимось накачали, і через кілька днів я прокинувся в Лондоні. Написати книжку про людину, про існування якої (якщо вона взагалі існувала) достеменно нічого не відомо, наповнити цю книжку картинами, які написав точно-невідомо-хто? Напевно, на дослідження виділено величезний бюджет? Я заплакав. Мені дали ляпаса, щоб я замовк. «Треба діяти негайно, поки тіло ще не охолело! — прогарчали вони. — Друкуємо за три дні». Рукопис було написано у підвалі в Шордичі на зворотах фальшивих банкнот. Замість чорнила були мої сльози. Я чітко пам'ятаю, як підпалив маленький човен і відправив його у плавання в старій іржавій ванні, наповненій сечею бомжів, — символічний жест прощання з будь-якою надією на те, що коли-небудь мене серйозно сприйматимуть як письменника. До біса минуле! Мене знищено. Так само, як і вас, насамперед за те, що ви захотіли стати частиною цієї шаради. Як завжди, *Carpet Bombing Culture* годує вас мішанкою брехні, напівбрехні й на три чверті брехні, тамуючи ваше наївне й жахливе прагнення до істини.* Вперед. Нехай щастить.

* Це стосується й гарних малюнків. Якщо ви впевнені, що ми включили сюди витвір якогось пройдисвіта з третьої ліги й неправильно вказали авторство, — озвіться. Просто зателефонуйте на нашу гарячу лінію, номер 0800-Banksymyarse (потім натисніть кнопку 3), і виправте нас.

* ЮРИДИЧНА ВІДМОВА ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: Якщо ви співробітник правоохоронних органів, працюєте на уряд, або якщо ваша єдина мета в опрацюванні цієї теми — якось чином використати вміст або думки, викладені далі, проти художника чи самих укладачів, то ви повинні негайно відкласти книгу, не читаючи далі.

ЯКЩО НЕ МОЖЕШ ВИГРАТИ, ПЕРЕКИНЬ ШАХОВУ ДОШКУ

ВИ СТАНОВИТЕ ЗАГРОЗУ ПРИЙНЯТНОГО РІВНЯ

(ЯКБИ БУЛО НЕ ТАК, ВИ Б УЖЕ ПРО ЦЕ ЗНАЛИ)

Графіті — це різновид партизанської війни. Це спосіб вирвати владу, територію і славу з рук більшого й краще оснащеного ворога. Колись Бенксі назвав це «помстою». Але кому і за що мститися? На початку 1990-х років ми стали свідками приходу до влади політичного класу, який тримався на розкручуванні та широких усмішках. Тоні Блер проголосив кінець класової війни. Ідея про те, що для успіху достатньо позитивного настрою, закріпилася у Великій Британії, тоді як корпоративна культура зміцнювала своє панування. Тим часом поїзди продавали, щоб заробити мільйони в інтересах фінансистів, переважно за гроші платників податків.

«Поставити теґ — це також відплата. Якщо залізнична компанія вам не належить, ви принаймні можете пописати вагон».

*Бенксі, Інтерв'ю Саймону Гаттенстоуну,
The Guardian 2003*

Весь цей час Бенксі не переставав стверджувати, що вся ця «крута Британія» — лайно. Він був маленьким хлопчиком, який сказав, що король голий. Його кампанія була масовою і проходила як добре спланована військова операція. Він, здавалося, був усюдисущим.

Він нагадав нам, що ми — не більше ніж щури. Стосовно того, що ми — найнижчий клас, він мав рацію, соціальна мобільність за роки нового лейборизму суттєво знизилася. Прірва між «багатими» й «бідними» швидко збільшувалася. Держава відмовилася від контролю над капіталом водночас із посиленням контролю над громадянським суспільством під прикриттям

антитерористичних законів. Новий лейборизм підривав громадянські свободи з таким самим ентузіазмом, як і державу загального добробуту. Але щури Бенксі також мають потужний інстинкт самозбереження. Він наділив їх кмітливістю й хитрістю — рисами, украй потрібними в безжальній культурі сьогодення. Вулична творчість Бенксі нагадує вам не тільки про те, що влада все ж таки існує й працює проти вас, але й те, що влада не надто ефективна. Її можна й треба обманювати.

Бенксі — мислячий вуличний художник.

Якби він таким не був, чи написав би він це...

«Певні злочини стають невинними чи навіть славними завдяки своїй величч, кількості й надмірності».

І в цьому велика пародійність усіх робіт Бенксі. Завдяки повторенню й масштабу будь-який голос може стати потужним. І це показує, які хисткі насправді підвалини влади. Ми всі вразливі до цієї какофонії, яку чуємо, цього страхітливого хору ідей, що затоплює нас через рекламу та засоби масової інформації. Він неминуче гіпнотизує й спантеличує. Велике вуличне мистецтво викриває цей процес і висміює його. Використовуючи певну символіку, оформлення чи спосіб спілкування, він показує, що таке всевладдя — лише театр. Сміючись над виставою, ми підриваємо її силу та звільняємо трохи місця для оригінальної думки.

Але тільки трохи. Не перевищуючи прийнятного рівня загрози.

ШАНОВНИЙ БЕНКСІ!

ЩО Ж, Я НІКОЛИ НАВІТЬ НЕ НАМАГАВСЯ ВИСТЕЖИТИ ТЕБЕ. ВИБАЧ.
НАПЕВНО, Я МАВ БИ КОГОСЬ ПРО ТЕБЕ РОЗПИТАТИ. ПРОСТО ПОДУМАВ,
ЩО КРАЩЕ БУДЕ ВСЕ ВИГАДАТИ. ТАК Я ПРИНАЙМНІ ЗНАТИМУ,
НАСКІЛЬКИ ЦЕ ПРАВДА. АЛЕ Я ТЕБЕ ЛЮБЛЮ, І НЕНАВИДЖУ ТЕБЕ,
І МЕНІ ДО ТЕБЕ БАЙДУЖЕ. НАСПРАВДІ Я ЗАРАЗ ЗА ТОБОЮ СТЕЖУ.
Я В ТЕЛЕФОННІЙ БУДЦІ. ПРЯМО ЧЕРЕЗ ДОРОГУ.

НЕЗВАЖАЮЧИ НА ВЕСЬ ЦЕЙ ГАЛАС НАВКОЛО ТЕБЕ, МЕНІ ЗДАЄТЬСЯ,
ЩО Я ВИРІС У ТІЙ САМІЙ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ, ЩО Й ТИ, І ТАК САМО
БАЧИВ, ЯК ВОНА СТАВАЛА ДЕДАЛІ ПОТВОРНІШОЮ Й ЖАДІВНІШОЮ,
І З КОЖНИМ РОКОМ УСЕ ПОРОЧНІШОЮ. ТОМУ ЗА ЗАКОНОМ ОБЕРНЕНОЇ
ПРОПОРЦІЇ, КОЛИ ВСЕ ДОВКОЛА ОПИНИЛОСЯ ГЛИБОКО В ЗАДНИЦІ,
ЛЮДИ, ЯКІ НАМАГАЮТЬСЯ БУТИ ПОЗИТИВНИМИ, МЕНЕ ВИБІШУЮТЬ,
А ЛЮДИ, ДОСТАТНЬО СМІЛИВІ, ЩОБ БУТИ НЕГАТИВНИМИ, НАВПАКИ
ПІДБАДЬОРЮЮТЬ. ОСЬ ЧОМУ Я ВСЕ ЩЕ ЗНАХОДЖУ ЧАС НА ТЕБЕ. ХОЧ
І МАВ БИ ВЖЕ ЗНУДИТИСЯ Й ЗАБИТИ, Я ДОСІ ПРУСЯ ВІД СВІЖЕНЬКИХ
АКТІВ ВАНДАЛІЗМУ. ЯК І ВСІ, ХТО ПОВЕДЕНИЙ НА ВУЛИЧНОМУ
МИСТЕЦТВІ, Я ПІДПИСАНИЙ У GOOGLE НА НОВИНИ ПРО ТЕБЕ.

ТОЖ ДЯКУЮ, ЧИ ЩО.

З ЛЮБОВ'Ю

ДЖО ПАБЛІК

P.S. ТИ НЕ ДУМАВ ПЕРЕЇХАТИ ДО Л.А.?

ОСНОВИ БЕНКСІ

(Посібник для початківців)

Цілком можливо, що ви щойно прибули до Великої Британії, покинувши свою пошматовану військовою батьківщиною в Африці на південь від Сахари, продавши все, що у вас було, щоб під загрозою майже певної смерті від рук імміграційної мафії подорожувати кілька нестерпних тижнів прив'язаними до дна вантажівки, після чого вас здали на зберігання в старому Лондоні.

Тепер, після майже успішного заповнення заяви про отримання притулку, ви маєте стрибнути крізь ще один полум'яний обруч — тест на громадянство під назвою «Життя у Великій Британії».*

Так, ви, мабуть, уже здогадалися, що в тесті під назвою «Життя у Великій Британії» є кілька запитань про «Бенксі», і ви прийшли сюди, щоб з'ясувати, хто такий чи, власне, що таке «Бенксі».

Якщо це про вас, прийміть мої вітання. Ви вчите англійську на льоту. Ми всі по п'ять років учили французьку й не можемо сказати ні слова.

Бенксі — анонімний вуличний художник із Бристоль, який здобув міжнародну славу наприкінці 1990-х років і популярний досі, головним чином за те, що незаконно наносить малюнки за допомогою аерозольних балончиків і трафаретів у всіх великих містах Великої Британії та Північної Америки. Культура графіті дуже давня, але на її найновішу форму в кінці 1980-х років у США надихнув вибух хіп-хоп культури, яка в тодішньому Бристолі стала джерелом натхнення для молодих людей, зокрема й для молодого Бенксі.

Бристоль у 1990-х роках був надзвичайно важливим центром британської молодіжної культури,

що породив справді унікальну британську реакцію на вплив хіп-хопу в музиці та мистецтві. Він був і залишається містом із радикальною лівою спільнотою. Поєднання цих факторів, безсумнівно, надихнуло Бенксі, який був пов'язаний зокрема і з 3D.

У 1990-х роках «Законом про кримінальне правосуддя» було криміналізовано культуру *Rave* (і *New Age Travellers*), що викликало протестний рух, який політизував багатьох, включно з Бенксі, котрий ще пам'ятав антиподаткові заворушення та хардкліфський бунт у Бристолі — дві події, які, за його словами, сформували його політичний світогляд.

Як і великі гравці в США, Бенксі та його команда почали розписувати стіни за допомогою трафаретів, а іноді літерами від руки. Пізніше, під кінець 1990-х років, Бенксі здебільшого відмовився від малювання від руки і почав у більшості своїх робіт використовувати трафарети. Сам він це пояснював тим, що поліції потрібно дедалі менше часу для реагування, тож детальна робота від руки стає неможливою.

У 1998 році, очевидно, вже лежачи при смерті на лікарняному ліжку, Бенксі намалював зображення в стилі класичного дикого графіті для акції *Walls on Fire* («Стіни у вогні»). Чи було це заявою про наміри? Якими б не були причини переходу на трафарети, стиль Бенксі закріпився з цим переходом до чогось миттєво впізнаваного і так само ефективного в своїй здатності доносити злий, але кумедний погляд на сучасне життя через зображення тварин, особливо мавп і щурів, пародіюючи загальну «довбану велич» нашої культури та привертаючи до неї увагу.

* Це такий «жарт» — класичний британський «стьюб».

У 1999 році Бенксі покинув Бристоль, щоб завоювати Лондон, заповнивши столицю трафаретними графіті, які швидко принесли йому гучну славу. На цьому етапі багато коментаторів культури охоче повірили в те, що Бенксі втілював якийсь майстерний п'ятирічний маркетинговий план, глузуючи над собою, але знаючи, що незабаром, проштовхуючи ідеї, в які насправді не вірив, він стане мільйонером.

Залишмо осторонь те, як важко аж десять років послідовно імітувати політичну позицію, водночас — тільки уявіть — не маючи за душею нічого. Але на той час сама думка про те, що з ночі в ніч оздоблювати стіни графіті й утікати від

копів — це певна дорога до фінансового раю, здалася б божевільною. А вже за шість років його ім'я лунало в гучних заголовках повідомлень про аукціонні ціни, які піднесли його на вершину слави. Шість років дорослий чоловік жив без кар'єри, вночі сновигав містом, зрідка розчаровуючи свою матір недоречними телефонними дзвінками. Ніхто не міг передбачити його успіху, не кажучи вже про нього самого. Кінець історії.

У роки, що передували знаменитій виставці в Лос-Анджелесі 2006 року, на якій Анджеліна Джолі виклала чималі гроші за три його твори, визначивши долю Бенксі як найвідомішого в

світі вуличного художника, Бенксі був надзвичайно плідним. Крім вуличної роботи, це були витівки, які справді сприяли його славі. Прорив у Барселонський зоопарк, випуск власної версії компакт-диска Перис Гілтон, розміщення надувного в'язня Гуантанамо в Диснейленді й етикетки «Обережно, лайно!» на сходинах галереї Тейт і проникнення до кількох відомих музеїв, щоб виставити власні роботи, — все це сприяло приверненню уваги засобів масової інформації. Але це були заголовки, які викликали усмішку на ваших устах і змушували вас замислитися. Він перетворював вуличне мистецтво на щось інше, на своєрідне мистецтво перформансу —

імітуючи роботу відомих брендів, щоб кинути виклик усталеним цінностям.

Бенксі не марнував часу на те, щоб стукати в зачинені двері світу мистецтва. Він вибив їх ногою.

Дивним заключним актом став допуск Бенксі на ринок образотворчого мистецтва, коли 2007 року аукціонний дім «Сотбіс» продав одну з його робіт. Тоді, озираючись у нещодавнє минуле, усі заходилися стверджувати, що саме до цього весь час прагнув Бенксі.

Сам Бенксі приголомшено відповідав: «Мені не віриться, що ви, ідіоти, купуєте це лайно».

Табір Бенксі змирився зі своєю нововідкритою здатністю буквально друкувати гроші й спрямував енергію на підривну діяльність. Окрім різних благодійних робіт у власному провокативному стилі, неминучим здавалось створення фільму. *Exit Through the Gift Shop* («Вихід через сувенірну крамницю») був оманливою дзеркальною залою, на яку цікаво дивитися, але зрештою у вас залишається відчуття, ніби вас обдурили, хоча ви ще не розумієте, як саме. Єдине, у чому можна бути певними, — що він знущається з суперкрутого арт-ринку гіпстерів так само, як наліпка «Обережно, лайно!» висміювала суперосвічений ринок гедж-фонду «витонченого мистецтва».

Усі ці антихудожні настрої здаються негативними, якщо розглядати їх поза контекстом. Бенксі бачить себе визволителем, мандрівним лицарем, який пливе проти течії, щоб нагадати вам, що ваші уявлення про мистецтво важать стільки само, скільки й будь-чий інші. Він нападає на істеблішмент, щоб нагадати вам про вашу власну владу, а не тільки заради самого мистецтва. Справа в тому, що мистецтво має бути насправді демократичним, тобто частиною життя кожного, а не просто черговою груповою для обраних.